De Duurzame Monumentenkrant

GEMEENTE HOORN

Najaar 2025

Je monument verduurzamen: zo pak je het aan!

Monumenten en duurzaamheid: gaat dat samen? Als eigenaar van een historisch pand ken je de authentieke charme en waarde van wonen in een monument. Maar er zijn ook praktische uitdagingen, zoals hoge energiekosten en een groeiende behoefte aan verduurzaming. Hoe combineer je behoud met vooruitgang? In de maand september laten we als gemeente Hoorn graag zien hoe het verduurzamen van monumenten niet alleen goed is voor het milieu, maar ook voor de eigenaren en het pand. Denk aan lagere energiekosten, meer comfort en een toekomstbestendig pand dat zijn unieke karakter behoudt.

In deze Duurzame Monumentenkrant geven we tips, informatie over alle duurzame monumenten-activiteiten én inspirerende voorbeelden van andere monument-eigenaren. Zo helpen we graag om de eerste stappen te zetten. Ontdek wat verduurzaming voor jouw pand kan betekenen en hoe wij als gemeente daarbij kunnen ondersteunen. Al overtuigd en op zoek naar een op maat gemaakt advies? Nico Happé en Eva de Bruijne van afdeling Erfgoed gemeente Hoorn staan klaar om samen met jou de beste oplossing te vinden. **www.erfgoedhoorn.nl**

Wist je dat....

- Hoorn 378 rijksmonumenten telt, én 423 gemeentelijke monumenten, 3 provinciale monumenten plus 809 beeldbepalende panden?
- Rijksmonumenten door het Rijk aangewezen zijn en van nationaal belang zijn? Hoornse voorbeelden: de Hoofdtoren, de Waag en het Westfries Museum.
- Beeldbepalende panden geen monumenten zijn, maar wel belangrijk voor het stadsbeeld?
- Hoorn één van de oudste aangewezen Rijksbeschermde stadsgezichten van ons land is?
- **Wist je ook al dat er subsidie beschikbaar is voor restauratie van je monument? Zowel vanuit de gemeente voor gemeentelijke monumenten en vanuit het Rijk voor rijksmonumenten. Meer informatie: www.erfgoedhoorn.nl/subsidies.**

Liefde voor monumentenzorg

Eva de Bruijne werkt sinds 2020 als beleidsmedewerker Erfgoed bij de gemeente Hoorn. Ze combineert haar liefde voor monumentenzorg met haar ambitie om het erfgoed van de regio te behouden én toegankelijk te maken. Vier vragen aan een enthousiast lid van Team Erfgoed.

Hoe ben je op deze plek terechtgekomen?
Eva: “Ik heb architectuurgeschiedenis en monumentenzorg gestudeerd. Na mijn studie zocht ik werk binnen erfgoed en monumentenzorg. Ik woonde nog in Utrecht toen deze vacature voorbijkwam. De functie sprak me meteen aan omdat ik hiermee mijn studie in de praktijk kon brengen en erfgoed beleefbaar kan maken. Ik kom oorspronkelijk uit de Zaanstreek, werken in Noord-Holland sprak me ook aan. Ik woon nu in Amsterdam, ook in een monument.”

Wat spreekt je het meest aan in je werk?
“Vanaf jongs af aan ben ik gefascineerd door de gebouwde omgeving. Gebouwen, en zeker monumenten, vertellen een verhaal over wie we zijn en waar we vandaan komen: ze vormen een brug tussen heden en verleden. Ik maak mensen graag bewust van de waarde van erfgoed, zoals die van de prachtige historische binnenstad van Hoorn. Erfgoed behouden én het verhaal ervan uitdragen, vind ik belangrijk. Bijvoorbeeld door evenementen zoals Open Monumentendag te helpen organiseren, waar we verhalen vertellen en kennis delen.”

Hoe draag je zelf bij aan het behoud van erfgoed?
“Door mijn huidige werk kan ik echt iets bijdragen, bijvoorbeeld door eigenaren te informeren over hun monumenten en het verduurzamen daarvan. Subsidies toekennen is ook waardevol, omdat je mensen helpt zelf bij te dragen aan het behoud. Dat behouden van monumenten doe je samen met alle gebruikers ervan. Door herbestemming, renovatie en verduurzaming kunnen monumenten nieuwe functies krijgen: hierin ondersteunt de gemeente Hoorn graag.”

Wat heeft het team Erfgoed monumenteneigenaren te bieden?
“Mensen weten niet altijd wat de mogelijkheden zijn, daarom reiken we informatie aan en denken wij graag mee! Ons team is een toegankelijk aanspreekpunt voor advies- en subsidievragen. Door vroeg in overleg te gaan, kunnen we eigenaren begeleiden bij verduurzaming en verbouwingen. Vaak kom je erachter dat er meer mogelijk is dan je dacht. Mijn collega Nico Happé (monumentenadviseur) gaat ook langs bij eigenaren en helpt hen ontdekken wat er mogelijk is in hun pand. Je kunt altijd bellen voor advies of een afspraak maken voor een huisbezoek.”

Meer informatie over subsidiemogelijkheden, adviesgesprekken of huisbezoeken? Ga naar www.erfgoedhoorn.nl of voor contact naar www.hoorn.nl/contact.

Eva deed het: stijlvol verduurzamen

Eva Botman (Interieurarchitect bij Swiep) is samen met haar man eigenaar van twee monumentale panden aan het Grote Oost in Hoorn. Op de gevel van nummer 85 staat het jaartal 1587 vermeld, het monument ligt schuin tegenover de Oosterkerk. Eva biedt een inkijkje in hun renovatieproces: "We doen ook veel zelf: we waren al handig, maar we worden steeds handiger."

De start: een pand met potentie

Toen Eva en haar man het pand kochten, was het toe aan een renovatie. Eva: "Het was altijd mijn wens om in de historische binnenstad van Hoorn een monumentaal pand op te knappen dat liefde en aandacht kon gebruiken. In eerste instantie verhuurden we het, maar al snel kwamen we erachter dat het enorm verouderd was. We besloten om het grootschalig aan te pakken. Het aanvragen van vergunningen, een verplichting bij rijksmonumenten, was de eerste uitdaging. We richtten ons allereerst op het vervangen van ramen en plaatsen van tuindeuren. Dat zorgde voor licht en mooiere zichtlijnen."

Duurzaamheid en historisch behoud

Duurzaamheid was vanaf het begin het uitgangspunt, aldus Eva. Dat was zoeken naar oplossingen. "Isolatie is essentieel voor het binnenklimaat en het besparen van energiekosten. Voor het vervangen van glas in de voorgevel konden we geen traditioneel isolatieglas gebruiken vanwege de monumentenregels, maar gelukkig zijn er steeds meer alternatieven zoals monumentenglas en vacuümglas. Ondanks het feit dat de dakconstructie en vele elementen schots en scheef waren, slaagden we erin om het pand te isoleren zonder afbreuk te doen aan de historische uitstraling. Delen van de kapconstructie zijn weer in het zicht gebracht."

Uitdaging

Een van de grootste verrassingen tijdens de renovatie was de aanwezigheid van rotte balkkoppen die hersteld moesten worden. "Tip: zorg dat je dakgoten in orde zijn, en dat de aansluiting tussen dak en gevels goed is. Als die aansluiting niet goed is, krijg je dus lekkage en rot in je dakconstructie."

Eindstap: work in progress

Na anderhalf jaar verbouwen, kunnen binnenkort de loodgieter en elektricien hun werk afronden. En hoewel het project nog niet af is, kijkt Eva met trots terug op wat ze bereikt hebben. "Ook schoonheid speelde een grote rol in onze renovatie. Ik vind dat een huis juist karakter krijgt als er authentieke onderdelen behouden (en zichtbaar) blijven. Dat is ook het uitgangspunt van Team Erfgoed van de gemeente. Soms betekent dit dat je concessies moet doen op het vlak van duurzaamheid, bijvoorbeeld minder dik isoleren dan in een nieuwe woning, maar er zijn steeds meer mogelijkheden. Je kunt zonnepanelen uit het zicht plaatsen, warmtepompen kun je ook in een monument toepassen, isolatiematerialen worden steeds beter."

Hart voor de Hoornse binnenstad

Eva heeft nog een tip: "Lees je in, laat je goed informeren. Tijdens dit traject hebben we zoveel geleerd, mede door de afdeling Erfgoed van de gemeente Hoorn. Ook hebben we veel zelf uitgezocht. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed biedt toegankelijke informatie over het combineren van duurzaamheid met behoud van authentieke details. Ook haal ik veel informatie van de website van vereniging Oud Hoorn, waar ik lid van ben. Ook als je geen lid bent, vind je op hun website een schat aan informatie over de hele historische binnenstad."

Inmiddels heeft het stel op het Grote Oost een tweede monument gekocht dat renovatie verdient. Eva: "Een prachtige pakhuispand met trapgevel, daar ben ik nu plannen voor aan het maken. Dat is soms een beetje veel, maar het is zo leuk! Ik ben een beetje verliefd geworden op de Hoornse binnenstad."

Informatietip!
"Afdeling Erfgoed van de gemeente Hoorn gaf ons deze tip: www.eenwarmejasvooroudehuizen.nl. Een digitaal naslagwerk over 'het mooi en goed verduurzamen van oude huizen'. Met uitleg en detailtekeningen: daar hebben we veel aan gehad."

Monumenten Hoorn sfeervol aangelicht

Hoorn zet haar bijzondere monumenten sinds 2017 letterlijk en figuurlijk in het licht. Iconische gebouwen als de Statenpoort, de Oosterpoort met brug, Hoofdtoren, Mariatoren en het Westfries Museum aan de Roode Steen worden sindsdien 's avonds prachtig uitgelicht, net als de kerken in Blokker en Zwaag.

De monumenten aan de linten zijn verlicht van zonsondergang tot 00:30 uur, in het historische stadscentrum tot 02:00 uur. Duurzaamheid staat centraal: er wordt gebruik gemaakt van groene stroom en energiezuinige ledlampen. Dat zorgt voor beperkt onderhoud en een laag energieverbruik. Daarmee lichten we het verleden uit met oog voor de toekomst.

Hendricks Karavaan in Huis Bonck

Hendricks Karavaan komt eraan! Een bijzonder cultureel festival voor jong en oud, boordevol theater, muziek en verhalen op prachtige historische locaties. De Karavaan doet ook Huis Bonck aan, gelegen aan de Binnenluiendijk in Hoorn. Daar stap je letterlijk met de deur in huis, een knus en karaktervol pand waar je meteen de geschiedenis inloopt. Het charmante hangkamertje, dat echt aan de balken hangt, biedt een prachtig uitzicht op de haven en maakt je bezoek extra bijzonder. Deze zomer brengt Hendricks Karavaan hier theater, muziek en verhalen die het verleden tot leven wekken.

Ontdek het programma en bestel je tickets:
www.hendrickskaravaan.nl

Informatieavond monumentaal glas

Tijdens de spreekuren van het Duurzaam Bouwloket komen uiteenlopende onderwerpen naar voren, maar subsidies en glas zijn de onderwerpen die het meest worden besproken. Daarom organiseert de gemeente Hoorn samen met het onafhankelijke Duurzaam Bouwloket een speciale gratis informatieavond over glas in de Oosterkerk in Hoorn. Experts bieden informatie en laten oplossingen zien. Ook zijn er diverse bedrijven die voorbeelden tonen: je kunt vele soorten monumentenglas met eigen ogen bekijken. Ontdek dat er meer mogelijk is dan je denkt!

Donderdagavond 25 september,
van 19.30 tot 20.00 uur (inloop 19.15 uur)
Oosterkerk, Grote Oost 58, 1621 BX Hoorn
Let op, van tevoren aanmelden:
www.duurzaambouwloket.nl/monumenten-hoorn

Hulp van het Duurzaam Bouwloket

Het Duurzaam Bouwloket is het onafhankelijke energieloket van gemeente Hoorn: een vraagbaak voor gratis en onafhankelijk advies over het energiezuinig, duurzaam en aardgasvrij maken van je woning. Ga naar www.duurzaambouwloket.nl/monumenten-hoorn voor:

- **Webinars en factsheets**
Lees en leer meer over isoleren, het toekomstbestendig maken van een monumentale woning en de financiële mogelijkheden.

- **Het juiste bouwbedrijf**
Welk bedrijf kan je helpen met de uitvoering van de werkzaamheden? Neem contact op met een erfgoedadviseur van het Duurzaam Bouwloket via info@duurzaambouwloket.nl of 0229-228047.

- **Spreekuren voor adviesgesprek**
Meld je aan voor een gratis persoonlijk adviesgesprek met Robin Konst: erfgoedadviseur van het Duurzaam Bouwloket. Stel hem al je vragen over slimme energiebesparende oplossingen, vergunningsmogelijkheden, subsidies en andere zaken rondom verduurzaming. Meer nodig? Dan volgt een gratis advies aan huis.

Spreekuurtijden:
- Donderdag 18 september van 15.00 tot 20.00 uur
- Dinsdag 23 september van 15.00 tot 20.00 uur
- Maandag 29 september van 15.00 tot 20.00 uur

Meld je aan of kijk voor meer data op:
www.duurzaambouwloket.nl/
persoonlijk-advies-monumenten-hoorn

Meest gestelde vragen aan het Duurzaam Bouwloket

Erfgoedadviseur Robin Konst geeft antwoord

1. Heb ik een vergunning nodig voor isolatie, nieuwe beglazing of zonnepanelen op mijn monument?
“Veel bewoners willen hun woning verduurzamen, maar weten niet of dat mag. Denk aan het isoleren van het dak of de vloer, het vervangen van beglazing of het plaatsen van zonnepanelen. Voor monumenten en ander beschermd erfgoed zijn er vaak regels. Neem vooraf contact op met de afdeling Erfgoed van de gemeente: www.erfgoedhoorn.nl.”

2. Welke subsidies en leningen zijn er voor het verduurzamen van een monument?
“Subsidie is voor veel mensen een belangrijk duwtje in de rug. De landelijke ISDE-subsidie is er voor isolatie, warmtepompen en zonneboilers. Het is niet meer nodig om twee maatregelen te nemen, maar het subsidiebedrag wordt wel hoger als je meerdere maatregelen combineert. Ook zijn er gemeentelijke regelingen en bijvoorbeeld de Energiebespaarlening van het Warmtefonds. Wist je dat je ook subsidie kan krijgen voor een maatwerkadvies via het Ontzorgingsprogramma Verduurzaming Monumenten? Daarmee krijg je hulp van een DuMo-adviseur, die meedenkt over wat er technisch en financieel mogelijk is bij jouw monument.”

3. Hoe kan ik mijn woning comfortabeler maken zonder ingrijpende verbouwing?
“Niet iedere maatregel hoeft groot of duur te zijn. Veel bewoners starten met kleine aanpassingen zoals:
- Radiatorfolie of radiatorventilatoren;
- Het verlagen van de aanvoertemperatuur van de cv-ketel;
- Goede tochtstrips of een dik gordijn bij de voordeur.

Een andere stap die comfort en isolatiewaarde flink verbetert, is het plaatsen van achterzetbeglazing. Zeker bij enkelglas in schuiframen of glas-in-loodramen is dit een waardevolle en vaak passende oplossing.”

Kom naar het spreekuur van Duurzaam Bouwloket

Gemeente Hoorn en het onafhankelijke Duurzaam Bouwloket werken samen om verduurzaming bij monumenten makkelijker te maken. Zo zijn er speciale spreekuren waar je als woningeigenaar langs kunt komen. Daar kun je al je vragen over verduurzaming van je monument stellen aan de erfgoedadviseur van Duurzaam Bouwloket: Robin Konst. Vooraf aanmelden via de website is een voorwaarde. De erfgoedadviseur vraagt in samenwerking met de erfgoedmedewerker van de gemeente namelijk vooraf informatie op over de woning, voor een goede voorbereiding op maat.

Spreekuren Duurzaam Bouwloket: Foreestenhuis Grote Oost 43, Hoorn
Data: Donderdag 18, dinsdag 23 en maandag 29 september van 15.00 tot 20.00 uur.
Opgeven via: www.duurzaambouwloket.nl/monumenten-hoorn

Open Monumentendag Hoorn - zaterdag 13 september

Kijkje nemen achter gesloten deuren? Dat kan!

Op zaterdag 13 september is het weer Open Monumentendag in Hoorn. Tussen 11.00 en 17.00 uur openen monumenten in Hoorn, Blokker en Zwaag gratis hun deuren. Deuren die normaal gesloten zijn voor publiek: een unieke kans om binnen te kijken in prachtige historische panden. Laat je verrassen door het rijke erfgoed, boeiende verhalen en activiteiten voor jong en oud! Beklim een kerktoren, geniet van livemuziek of sluit aan bij een rondleiding. Zo kun je bijvoorbeeld op de bovenverdieping van de Boterhal met kinderen creatief aan de slag, daar vind je de Werkplaats van het Westfries Museum.

Bekijk het programma en alle activiteiten in de app: www.openmonumentendag.nl/apps/

Stap binnen bij de mobiele showroom tijdens Open Monumentendag

Op zaterdag 13 september strijkt de mobiele showroom van het Duurzaam Bouwloket neer in Hoorn. Benieuwd hoe je energie bespaart, radiatorfolie aanbrengt of hoe een zonnepaneel of warmtepomp er van dichtbij uitziet? Loop binnen bij de mobiele showroom en krijg gratis en onafhankelijk advies. Een expert van het Duurzaam Bouwloket beantwoordt al je vragen over het verduurzamen van je woning, subsidies en financieringsmogelijkheden.
De showroom is te bezoeken op de Roode Steen naast de kraam van de open monumentendag, van 9.00 tot 16.00 uur.

Een duurzaam kaaspakhuis in de Hoornse haven

Een beeldbepalend kaaspakhuis in de Hoornse haven verbouwen tot duurzame appartementen? Eigenaar Ed Agema (van K.H. de Jong's Exploitatiemaatschappij BV.) durfde het aan. Nieuwendam 2 werd niet alleen versterkt in zijn historische uitstraling, maar biedt nu ook duurzame huurappartementen op het mooiste plekje van Hoorn.

1. Wat was de motivatie om dit historische pand duurzaam te verbouwen? Liefde voor erfgoed of toekomstvisie?
"Toekomstvisie. Dit pand huisvestte een restaurant, een appartement en opslag. Samen met Nieuwendam 1 en 3 was het niet brandveilig. Daarom moest het pand volledig leeggehaald en gestript worden, zo konden de verdiepingen opnieuw ingedeeld worden tot vier appartementen. We kozen voor verhuurbaarheid en rendement - het pand is eigendom van een B.V. met 54 aandeelhouders -, maar er moest veel gebeuren om de isolatiewaarde op niveau te krijgen. Uiteindelijk behaalden de appartementen energielabel A+++ en de zolderverdieping A+.
Een mooi resultaat!"

2. Wat was de grootste uitdaging bij het combineren van duurzaamheid en het behouden van de monumentale waarde?
"Omdat Nieuwendam 2 vroeger een pakhuis was, zijn alleen de gevels en de constructie monumentaal. Om een goede isolatiewaarde te behalen, zijn aparte kozijnen aan de binnenkant geplaatst met HR++ glas. Op deze manier blijft de monumentale gevel met kozijnen en openslaande ramen helemaal intact."

3. Kun je een duurzaamheidsmaatregel noemen die ingewikkelder bleek dan verwacht?
"Die was er niet. De voorbereiding van de bouw van de appartementen was goed voorbereid, samen met architect Trigallez en aannemer Kwadijkbouw."

4. De bewoners van de duurzame appartementen worden bewust gewezen op het feit dat ze in een monument wonen. Waarom?
"Ik vind het belangrijk dat ze bewust zijn van de ouderdom van het pand - en van de attractieve ligging: een prachtig uitzicht op het havengebied van Hoorn! De pakhuizen lagen, en liggen nog steeds, aan het water vanwege het verschepen van goederen: vaak per schip in die tijd. Later ging dat per vrachtwagen."

5. Welke praktische tip heb je voor huiseigenaren met een monumentale woning om deze duurzamer te maken?
"Zorg voor een goede voorbereiding met ervaren architect en aannemer, mensen die weten waar ze over praten."

6. Als je opnieuw zou beginnen, wat zou je anders doen om de balans tussen erfgoed en duurzaamheid nog sterker te maken?
"We durfden het niet aan om gasloos te bouwen, maar achteraf zou dit mogelijk zijn geweest. Grootste struikelblok hierin is de warmwatervoorziening: hiervoor moet een boiler geplaatst worden en dat kost ruimte."

Maak het niet te moeilijk!

Je historische huis verduurzamen? Dan beland je al snel in een woud van informatie. Wat moet je vooral wél of niet doen? Er zijn honderden websites, maar elk oud huis is uniek: waar te beginnen? En wat als je er niet veel geld in één keer in kunt steken? Isja Finaly, programmaleider Duurzaamheid bij Hendrick de Keyser Monumenten, deelt haar kennis.

Meten is weten… om te veranderen!
"Check de jaarafrekeningen energieverbruik van de laatste jaren. Kijk vooral naar het verbruik. Weet je nog waar de pieken en dalen vandaan kwamen? Vergelijk je verbruik ook met gemiddelden, misschien zit je best goed. Maar waarschijnlijk wil je je gasverbruik verminderen, dus minder stoken: de meeste energie gaat naar de Cv-ketel."

Waar begin je?
"Natuurlijk wil iedereen graag alles tegelijk aanpakken: ramen, gevels, dak isoleren, extra ventilatie, een warmtepomp en zelf energie opwekken. Maar dat kost veel geld. Je hebt niet alle maatregelen nodig om effect te hebben. Denk groot, maar start klein. Eén maatregel kan al flink aantikken."

Bossuhuizen Slapershaven, 2023

Jij bent ervaringsdeskundige
"Jij kent je eigen woning het beste. Waar zit het grootste energielek? Goed kijken en logisch nadenken. In welke ruimte ben je het vaakst: woonkamer, eetkeuken, studeerkamer? Pak zo'n ruimte als eerste aan. De slaapkamer, waar je vaak al met open raam slaapt, heeft tweede prioriteit. Bekijk de ruimte van binnen naar buiten - en andersom. Grote ramen of juist kleine raampjes en veel geveloppervlak? Dat is van invloed op je aanpak. Oude huizen hebben vaak grote ramen. Gemiddeld verlies je 30 tot 35% van de warmte door de gevelopeningen. Ramen isoleren is een verstandige keuze die meteen flink aantikt. De eerste klap is een daalder waard!"

Ramen isoleren
"Kijk niet alleen naar dun vacuümglas om in historische ramen te zetten. Dat vraagt om goede kierdichting, is duur (veel werk) én je bent je oude glasruiten kwijt. Wij plaatsen steeds vaker achterzetramen. Ze hebben niet de top-isolatiewaarde van vacuümglas, maar de combinatie van 'historisch raam + achterzetraam + nieuwe spouw ertussen' levert een prima isolatiewaarde die kan wedijveren met HR+-ramen. Ook het comfort neemt flink toe: minder tocht en koudeval. Wél dagelijks goed ventileren. Grote voordeel van achterzetramen: je kunt ze ooit weer weghalen indien nodig en de oude ramen (met kieren) behouden. Meer info en details: www.eenwarmejasvooroudehuizen.nl."

Behoud monumentale waarden staat voorop
"Je woont niet voor niets in een historisch huis. De ligging is vaak goed en het huis heeft karakter: een doorleefde gevel, originele balken- of stucwerkplafonds, houten trappen met balusters, een glas-in-loodraam, enzovoort. Natuurlijk wil je dat behouden, ook voor toekomstige generaties. Het is de leidraad voor wat wel en niet veranderd kan worden. En bedenk: het huis vraagt niet om verduurzaming, maar jij als gebruiker wel! Pas jezelf een beetje aan - en je huis vervolgens stapje voor stapje. Dan kom je een heel eind met comfortverbetering, een lagere energierekening én het behoud van karakteristieke waarde!"

Vóór (2023) en Ná (2024). Bij één van de Bossuhuizen hebben we bij een huurderswissel achterzetramen geplaatst.

Colofon Monumentenkrant Hoorn is een uitgave van de gemeente Hoorn. Tekst: Marian Vleerlaag.
Fotografie: Marcel Rob, Dana Schoenmaker - Foto van Dana. Vormgeving en druk: SprintPrint. Uitgave: september 2025.